

Baiļu koalīcija

Axel Reetz, Dr. , Veiko Spoltis, politiologi

18.oktobrī pie Saeimas demonstrējošie pieprasīja valdības atkāpšanos un aicināja prezidentu atcelt [Saeimu](#). Nenogurstošās diskusijas interneta diskusiju telpā un visaptveroša neapmierinātība ar politiskās elites piekopto absolūto nerēķināšanos ar opozīciju kombinācijā ar ļauzu straumēm, kas aizplūst uz Īriju, atgādina vēsturē notikušas pārmaiņas. Pašlaik notiekošais ir kā spoguļattēls 1991.gada notikumiem, vienīgi Sarkanās armijas un to ģimeņu vietā aizbrauc Latvijas cilvēki, protestos pret bijušās nomenklatūras piekopto interfrontes politiku tagad tiek protestēts pret tiesiski apšaubāmi ievēlētās valdošās koalīcijas "buldozera" stila politiku. 1991.gadā nesteigties ar neatkarības izsludināšanu aicināja Mihails Gorbačovs, un pagājušo otrdien Latvijas Universitātē par Latvijas valstiskuma trauslumu atgādināja ASV vēstniece Latvijā. Iespējams, ka tā ir sakritība, bet diskusijas par robežlīgumu, drošības likumu pieņemšana un neskaitāmu pērķu politiku tiesu darbi notiek vienlaikus. Pēdējā gada laikā Latvijas masu saziņas līdzekļos atspoguļotais viedoklis rada šķietamu sajūtu par Latviju kā unikāli korumpētu valsti. Tomēr, lai kā arī to nevēlētos atzīt normatīvi ideālas politikas pielūdzēji Latvijā, ir jāatgādina, ka korupcijas skandāli notiek arī citās valstīs. Tāpēc arī pastāv demokrātiska režīma varas instrumenti, lai izvairītos no korupcijas. Piemēram, Valsts prezidentes [Vairas Vīķes Freibergas](#) veto Satversmes 72.panta ietvaros bija zīme, ka konstitucionāli Latvijas demokrātija pastāv. Tomēr ar to arī formālā demokrātija Latvijā beidzas. Bez konstitucionālajiem principiem šodienas demokrātijās tikpat nepieciešamas ir arī vērtības un normas, kas veicinātu pilsonisko līdzdalību un ierobežotu varas turētāju vēlmi uzurpēt varu.

Šādu normu un vērtību izpratne piemīt Rietumu demokrātijas uzbūves būtību izpratušiem Latvijas iedzīvotājiem, un nevar noliegt, ka pārsvarā gadījumos tas ir noticis Rietumos iegūtas izglītības ceļā. Latvijas iedzīvotāji nekad nav bijusi viendabīga ļauzu masa, lai arī kā totalitāru ideoloģiju pārņemtie pārstāvji vēlētos to nemitīgi uzsvērt. Pēdējos gados Latvijā ir atgriezušies Rietumos izglītotie iedzīvotāji. Viņi ir izglītoti par tirgus ekonomikas un demokrātijas pamatprincipiem un šādi saprot demokrātiskas valsts spēles noteikumus. Pretstatā tradicionālām un patriarhāli audzinātām ļauzu kopām, kuras nesaprot indivīda nozīmi demokrātijā un balstās uz čomu būšanu privāto interešu aizstāvēšanai vieglprātīgi pieprasot stingrās rokas nepieciešamību, sakārtojot valsti, liberāli noskaņotie saprot ne tikai savas tiesības, bet arī pienākumus pret valsti. Ir baisi novērot sabiedriskajā transportā patriarhālo uzskatu paudēju domas par "pilsētas ar rītdienu" sakārtošanas autora kontrastēšanu ar [Šķēles](#) prastu žulicību vai arī par Vladimira Putina veiksmīgās politikas slavināšanu, "izceļot Krieviju saulītē". Zināšanu trūkums par demokrātiskas sabiedrības funkcionēšanas mehānismiem un starptautiskajā politikā notiekošo ir graužoši visaptverošs. Šādi Latvijā varam novērot diktokrātijas iezīmes. Proti, lai arī formāli mehānismi demokrātiska režīma pastāvēšanai pastāv (konstitūcijā nostiprinātas brīvības, brīva prese), valsts pārvaldīto un pārvaldāmo regulējošās normas un vērtības raksturo diktatūras esamību. Latvijā eksistē vairākums apātisku pilsoņu, aktīva, bet vēl mazskaitlīga pilsoniska opozīcija un diemžēl par Rietumu demokrātijas fundamentālajiem principiem neizglītota politiskā elite, kura akli seko patriarhālu uzticību pieprasošam partijai vadošu diktatam.

Kopš [Lemberga](#) aizturēšanas neviens no koalīcijas partneriem nav reaģējis vai centies komentēt notikušo. Šodienas koalīciju satur kopā bailes no valdības krišanas, kas nozīmētu viņu nepārtrauktas labklājības vairošanas beigas. Budžeta pieņemšana ir lielākā pārbaude šai baiļu koalīcijai. Iespējams, ka vēstures ironija atkārtojas, jo reiz jau [Kalvītis](#) aicināja balsot pret [Tautas partijas](#) sastādīto valsts budžetu un šādi gāza prombūtnē Itālijā esošo [I. Emša](#) valdību 2004.gadā. Tikai nākotne rādīs, vai Latvijas valdošie politiķi spēs rīkoties atbildīgi un izteikt neuzticību valdībai caur negatīvu 2008. gada budžeta balsojumu, vai arī Latvijā turpināsies varu uzurpējušās elites mokpilnā agonija.

Gadījumā ja Saeimas vairākumu apvieno nevis kopējas vērtības par tiesisku valsti, bet gan bailes, tad Latvijas iedzīvotājiem ir jāliek pēdējās cerības uz Valsts prezidentu Valdi Zatleru. Valda Zatlēra ievēlšanu aptumšojo politiskās elites noslēpumainā kandidāta izvirzīšanas procedūra un Tautas partijas biedra [Laqzdina](#) zīmīgais žests pilsoniskajai sabiedrībai. Tāpēc, dzēšot demokrātiskas vērtības apzinošās sabiedrības neticības paliekas par Valda Zatlēra politisko neitralitāti un sekojot aukstam politiskam aprēķinam, [Valdis Zatlers](#) varētu uzņemties valsts vīra cienīgu politisko atbildību un sākt prettiesiski ievēlētās Saeimas atļaušanas procedūru, šādi iegūstot valsts vīra laurus un neviltotas sabiedrības simpātijas.

Latvijas valsts patriotiem, iztēlojoties ārvalstu reakciju par ārkārtas vēlēšanām Latvijā, varētu nepatikt valsts tēla negatīvais atspoguļojums. Tomēr līdzīgi notikumi Lietuvā 2005.gadā, kad Lietuvas Seims sāka prezidenta Rolanda Paksa atstādināšanas procedūru, pārliecina par demokrātisku vērtību pakāpenisku nostiprināšanos Baltijas valstīs. Šādi Lietuvas iedzīvotāji ieguva pārliecību, ka pretlikumīgi politiķi tiek saukti pie atbildības, un šādi veicināja Lietuvas iedzīvotāju ticību demokrātiskam režīmam. Līdzīgi Lietuvas parlamenta deputātiem rīkojās arī viņu poļu kolēģi. Polijas Seima raibais koalīcijas vairākums izīra, un Polijas Seims bija spiests sevi atlaist, šādi liekot Polijas prezidentam izsludināt ārkārtas vēlēšanas. 21.oktobrī notikušās vēlēšanas Polijā parādīja, cik pamatoti ir Rietumu demokrātijas

vērtību pārstāvošā Donalda Tuska pārmetumi par Kačiņsku dvīņu patriarhālo pārvaldes nesavietojamību ar ES valdošajām vērtībām. Polijas vēlēšanas ir zīme par Austrumeiropas politiskās kultūras eiropeizāciju.

Slīgšana beztiesiskuma mūklājā un varas leģitimitātes zudums vairākumā Latvijas iedzīvotājos pamudināja savu runu teikt arī ASV vēstniecei. Latvijas ilgtspējīgai attīstībai pēc dalības ES un NATO ir nepieciešama ilgtermiņa attīstības stratēģija, bet pašreizējā valdošā koalīcija nav spējīga šādu stratēģiju piedāvāt, jo tos vieno īstermiņa intereses jeb, citiem vārdiem sakot, bailes zaudēt savu krēslu. Ir izstrādāts Nacionālās attīstības plāns, bet nav novērojams nekas, kas liecinātu par tautsaimniecības struktūras un izglītības sistēmas maiņu. Diemžēl, bet nacionālā kopprodukta pieaugums uz vienu iedzīvotāju gadā (11 procenti 2007.gadā) neatspoguļo, ka šis procents pieaug, arī pateicoties no valsts uz Īriju izbraukušo iedzīvotāju skaitam.

Latvijā notiekošais nenorisinās atrauti no pasaules notikumiem. Polijas ārkārtas vēlēšanas, Rumānijas un Bulgārijas valdību krišana, Beļģijas konstitucionālā krīze un Čehijas nespēja izveidot valdības koalīciju ir daļa no globalizācijas izraisītajiem izaicinājumiem Eiropas Savienībā. Pašreizējai Latvijas politiskajai elitei ir iespējas novērtēt savu darbu Eiropas kontekstā un pašattīroties izvēlēties ilgtspējīgas un demokrātiskas valsts attīstības stratēģiju. Šādi Latvijas politikas elites pārstāvjiem, ņemot piemēru no 1949. gada Vācijas Federatīvās Republikas konstitūcijas veidotāju streitbare Demokratie (kareivīgās demokrātijas) principa, derētu iegaumēt, ka politiskajai kultūrai nebūtu jāapdraud valsts demokrātiskie pamati. Pretējā gadījumā Latvijas politiskā elite nolemtu Latvijas valsti Krievijas pievārtē esošas nedemokrātiskas tranzīta republikas liktenim.

Latvijas valdošās koalīcijas rindu sakārtošana pēc vēsturiskā 18. oktobra piketa, kad zīmīgi šajā pašā dienā VDR diktators Ēriks Honekers 1989.g. atkāpās no amata, notikumu atskaņā patlaban rada mākslīgu stabilitātes sajūtu valstī. Patiesībā Latvijā pie varas esošā politiskā elite ir neatgriezeniski bankrotējusi, ja jau pat Tautas partijas gaišākie prāti atšķirīgu iemeslu dēļ ir spiesti pamest valdību. Tāpēc pie Saeimas sapulcējušos pilsoņu un viņu līdzgaitnieku iedrošināšanai nobeigumā vēlamies pievērsties ASV vēstnieces Ketrīnas Todas Beilijas aizsāktajam un šādi citēt bijušo ASV prezidentu Ābramu Linkolnu: "Dažkārt var visus apmulķot, un dažus var vienmēr apmulķot, bet nevar visus vienmēr apmulķot."

Publicēšanas datums: Trešdiena, 2007. gada 24. oktobris.

Rubrika: (2. lpp.)